

METODY ROZVÍJEJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST

Pro rozvoj čtenářské gramotnosti existují různé metody. Soubor takovýchto metod nabízí také program RWCT (Čtením a psaním ke kritickému myšlení). Při jejich výběru vycházíme z toho, že mnozí z českých učitelů, kteří tyto metody používají, dokládají, že jejich žáci čtou skutečně s chutí i s porozuměním.

Metody, se kterými budeme pracovat jsou převzaty z textu K. Meredith a kol. **Příručky k programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení** (1997), které jsou v plné šíři k dispozici absolventům základního kurzu kritického myšlení, a z běžně dostupného materiálu H. Košťálové a kol. **Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl každého žáka** (2010) nebo J. Altmanové a kol. **Čtenářská gramotnost ve výuce** (2011).

Více se můžete dozvědět zejména ze zdrojů **Mezinárodní čtenářské asociace** (IRA: www.reading.org). V České republice se metodám rozvíjejícím různé aspekty čtenářské gramotnosti věnoval soustavně časopis **Kritické listy** (2000–2013), nyní je vydáván časopis **Kritická gramotnost**. Popis některých metod najdete rovněž v publikaci H. Grecmanové a E. Urbanovské – **Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP** (2007). Praktické ukázky vyučovacích hodin nabízí např. kniha **Učím s radostí** (2003).

Než začneme učit metody své žáky, je dobré si je vyzkoušet na vlastní kůži a reflektovat je společně s kolegy. Pokud metodě porozumíme a užíváme ji v souladu s tím, jak byla vytvořena (*učíme ji v původní podobě*) máme značnou naději, že bude u žáků/studentů dosahovat slibovaných cílů. Vždy musíme pamatovat také na to, že než metodu využijeme ve výuce, je třeba promyslet, jak žáky naučíme touto metodou pracovat. Je proto lepší začínat s jednoduššími metodami, např. společným čtením s předvídáním, při němž učitel předvede, jak taková předpověď k textu může vypadat a jak má být zdůvodněna, než se samostatnou prací žáků. Na počátku je také vhodné pracovat s nepříliš rozsáhlými texty.

Postup při zavádění nové metody:

1. metodu vysvětlím;
2. metodu (určitý krok metody) modeluji na určitém úseku textu;
3. nechám žáky, aby reflektovali, čeho si při modelování všimli, společně zdůrazníme ty body, které vedou k dobrému zvládnutí metody (kroku metody);
4. vyzvu žáky, aby si na dalším úseku textu metodu (krok metody) vyzkoušeli sami ve dvojicích, vyzveme žáka/dvojici, aby modelovali před celou třídou;
5. poskytnu zpětnou vazbu, vyzvednu, co se žákům podařilo, co se nepovedlo nyní nekomentuji;
6. nechám žáky, aby sami řekli, co se jim podařilo, co by příště udělali jinak;
7. žáci se rozdělí do skupinek a zkoušejí pracovat s další částí textu a poskytují si konkrétní ocenění, zapojuji se do práce některé skupiny a pomáhám jí se zpětnou vazbou.

Popsaný proces může trvat několik vyučovacích hodin. Měli bychom také počítat s tím, že pokud se nezmění *materiální* (např. existence školní knihovny) a *organizační podmínky školy* (možnost pracovat v delších časových úsecích než 45 min., čtenářská gramotnost se rozvíjí ve všech předmětech, škola vyčleňuje ve svém programu dostatek času na čtení přímo ve škole – dílny čtení, učitelé žákům předčítají (zejm. v literatuře), učitelé musí sami číst, při soustředění se na množství poznatků → nezbyvá čas na myšlení), nelze většinu metod využívat.

„Čtení je složitá myšlenková činnost, čtení je myšlení. A naučit myslet, to dá práci a chce to čas.“ (Košťálová a kol. 2010)

Podvojný deník (vhodné pro umělecké texty)

Podvojný deník užíváme v rámci dílen čtení pro zápis osobních reakcí na četbu.

Pokyny: Rozdělte si list papíru, sešitu svislou čarou na dvě poloviny. Čtete text a během jeho čtení nebo po přečtení celého textu opište doslova na levou stranu informace (slova, spojení slov, věty), které vás nějakým způsobem zaujaly, ať kladně či záporně (počet vypisovaných informací je předem stanoven). Na pravou stranu pak napište k vypsáním částem textu vaše vlastní komentáře (údiv, souhlas, nesouhlas, připomínky, otázky, ...).

Cíl: Metoda kromě *cíleného přemýšlení* učí žáky zároveň *odlišovat citaci od komentáře*. Je vhodná při práci s delším textem, pomáhá spojovat dětem přečtené s vlastními prožitky, vede je k formulaci vlastních názorů. Lze ji použít také místo klasicky vedených zápisů z četby.

Podvojný deník můžeme rozšířit do podoby **Trojitého deníku**. Žáci napíšou citaci a komentář (počet vybraných citací závisí na délce textu) a předají svůj sešit vylosovanému spolužákovi. Ten po přečtení připojí svůj vlastní komentář. Může komentovat citaci, spolužákův komentář nebo obě části.

Vypiš doslova pasáž (část textu), která na tebe zapůsobila (připomněla ti vlastní zážitek, představuje pro tebe záhadu, nemůžeš s ní souhlasit...)	Napiš souvislým textem komentář ke zvolené pasáži. (Proč sis zaznamenal právě ji, co ti připomněla, jaké otázky v tobě vyvolala, s čím nesouhlasíš...)	Napiš svůj komentář k předchozím částem (CITACE, KOMENTÁŘ).